

International Federation of
Library Associations and Institutions

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Manifesto endorsed
by the 36th session of
the General Conference
of UNESCO

IFLA/UNESCO МАНИФЕСТ ЗА ДИГИТАЛНЕ БИБЛИОТЕКЕ¹

Премошћавање дигиталног јаза: омогућавање доступности светског културног и научног наслеђа за све

Дигитални јаз је информациони јаз

Премошћавање дигиталног јаза је кључни фактор у достизању Миленијумских циљева развоја Уједињених нација. Приступ изворима информација и средствима комуникације подстиче развој како здравства и едукације тако и културе и економије.

Дисеминација информација омогућава грађанима да учествују у процесу доживотног учења и едукације. Информације о достигнућима у свету омогућавају свима конструктивно учешће у развоју сопственог друштвеног окружења.

Једнак приступ културном и научном наслеђу човечанства је право сваке особе, што доприноси промовисању учења и разумевања богатства различитости света, не само за ову него и за све будуће генерације.

Библиотеке су дуго времена главни посредници у неговању мира и хуманих вредности. Библиотеке сада раде дигитално, и њихове дигиталне услуге отварају нови пут ка универзуму знања и информација, повезујући културе изван географских и друштвених оквира.

Дигиталне библиотеке

Дигитална библиотека је збирка дигиталних објеката потврђеног квалитета доступна на вебу. Дигитални објекти су створени или прикупљени и организовани према међународно прихваћеним принципима за развој збирки и доступни су на кохерентан и одржив начин, подржани *услугама* неопходним за проналажење и коришћење извора од стране корисника.

Дигитална библиотека чини саставни део услуга библиотеке, примењујући нове технологије како би се обезбедио приступ дигиталним збиркама. У оквиру дигиталне библиотеке збирке се креирају, управљају и бивају доступне одређеној заједници или низу заједница на брз и економски приступачан начин.

¹IFLA/UNESCO Manifesto for Digital Libraries, www.ifla.org/files/digital-libraries/documents/ifla-unesco-digital-libraries-manifesto.pdf

Заједничка дигитална библиотека омогућује јавним и истраживачким библиотекама формирање мреже дигиталних информација као одговор на потребе информационог друштва. Интероперабилност система свих партнера у заједничкој дигиталној библиотеци поставља се као неопходан предуслов.

Дигитална библиотека употпуњује задатак дигиталних архива и иницијатива за очување извора информација.

Задатак и циљеви

Задатак дигиталне библиотеке јесте да омогући директан приступ изворима информација, како дигиталним тако и аналогним, на организован и меродаван начин и тако повеже информационе технологије, образовање и културу у савременим библиотечким услугама. Како би овај задатак био остварен потребно је стремити следећим циљевима:

- Подршка дигитализацији, приступ културном и научном наслеђу као и његово очување и заштита.
- Обезбеђивање приступа изворима информација прикупљених у библиотекама, за све кориснике, уз поштовање права интелектуалне својине.
- Изградња интероперабилног система дигиталне библиотеке у сврху промоције отворених стандарда и отвореног приступа.
- Подршка кључној улози библиотека и информационих услуга у промоцији заједничких стандарда и примера добре праксе.
- Изградња свести о хитној потреби осигурања сталне доступности дигитализоване грађе.
- Повезивање дигиталних библиотека са истраживачким и развојним мрежама великог капацитета.
- Искоришћавање међусобног приближавања комуникационих медија институција како би се креирао и дисеминирао дигитални садржај.

Креирање садржаја, приступ и чување

Изградња дигиталне библиотеке подразумева постојање извора садржаја у дигиталном облику, без обзира да ли се ради о дигитализованом или изворно дигитално рођеном садржају.

Многе државе су донеле сопствене програме дигитализације а многе друге ће учинити исто, како је договорено на Светском самиту о Информационом друштву². ИФЛА снажно подржава и охрабрује како националне тако и међународне стратегије дигитализације, као и појединачне и партнерске иницијативе библиотека. Дигитализација омогућава стварање виртуелних збирки које обједињују грађу са више континената. Дигитализација такође има и заштитну улогу у случајевима оштећења изворних докумената и медија.

Производи поступка дигитализације морају бити сачувани исто као и изворно дигитално рођена грађа. Свака иницијатива за покретање дигиталне библиотеке мора укључивати и план за дигитално чување од стране надлежног тела.

Дигитална библиотека служи као окружење које повезује збирке, услуге и људе у сврху подршке животном циклусу стварања, дисеминације, коришћења и чувања података, информација и знања.

Интероперабилност и одрживост су кључни за визију дигиталних библиотека које имају могућност међусобне комуникације.

² World Summit on the Information Society, 2nd phase, Tunis 2005: 'Agenda for the Information Society', paragraph 93.

Дигиталне библиотеке које у складу са опште прихваћеним и отвореним стандардима и протоколима унапређују дисеминацију и приступ светском знању.

Имплементација Манифеста

ИФЛА охрабрује националне владе, међувладине организације и спонзоре да препознају стратешки значај дигиталних библиотека и да активно подржавају њихов развој. Учесће у програмима масовне дигитализације доприноси ширем омогућавању приступа културним и научним изворима информација и унапређује одрживост националних и међународних иницијатива дигиталних библиотека током времена.

Конкретна правна и финансијска подршка националних и локалних органа управљања је неопходна како би се премостио дигитални јаз и обезбедила одржива доступност. Свака дугорочна стратегија мора имати за циљ премощавање дигиталног јаза и ојачавање развоја образовања, писмености, културе и, пре свега, да обезбеди приступ информацијама.

Премощавање дигиталног јаза такође наглашава потребу за акцијом одређених органа власти, како би се информациона писменост уврстила у програм образовања и да се подигне свест о томе да се обиље вредних информација из прошлости не налази у дигиталном облику.

ИФЛА охрабрује библиотеке да сарађују са другим институцијама културног и научног наслеђа, како би обезбедиле богатство и различитост дигиталних извора који подржавају образовање и истраживање, туризам и креативне индустрије.

Консултације са носиоцима ауторских права и кључним чиниоцима су фундаменталне. Креатори и имплементатори дигиталних библиотека се морају у потпуности консултовати са локалним заједницама, чије се покретно и непокретно културно наслеђе планира дигитализовати, како би се осигурало да њихова права и жеље буду поштовани. Имплементација дигиталне библиотеке мора пружати једнаку подршку приступу садржаја, имајући у виду посебне потребе особа са инвалидитетом.

Носиоци власти би требало да буду свесни да активно планирање дигиталних библиотека на било ком нивоу (националном, регионалном и локалном) треба да покрије следећа питања:

- Обучено особље
- Одговарајући простор и инфраструктуру
- Интегрисано планирање за библиотеке и архиве
- Финансирање
- Постављање циљева

Националне е-стратегije, а према препоруци Светског самита о Информационом друштву³, могле би поставити чврсту полазну основу за планирање дигиталних библиотека.

*Превели
Предраг Ђукић и Богдан Трифуновић*

³ See: World Summit on the Information Society, Geneva 2003: Plan of action, Action line C1, paragraph 8; Tunis 2005, 'Agenda for the Information Society', paragraph 90.